

AKUSHERLIK VA GINEKOLOGIYA FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY O'QUV METODLARINING SAMARADORLIGI

Nuriddinova Dilafruz Shovkatjon qizi

Qo'qon Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi texnikumi o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu ilmiy maqolada, akusherlik va ginekologiya fanini oliy ta'lim muassasalarida o'qitish jarayonida qo'llaniladigan an'anaviy va zamonaviy o'quv metodlarining samaradorligi tahsil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalariga aylantirish jarayonida eng samarali bo'lgan ta'lim texnologiyalarini aniqlash va ularning O'zbekiston sharoitida qo'llanish imkoniyatlarini o'rganish. Maqolada klinik simulyatsiya, masofaviy ta'lim platformalari, problem-based learning (PBL) kabi interfaol usullarning talabalarning klinik fikrlash qobiliyatiga, mustaqil ishlash tajribasiga va o'zlashtirish sifatiga ta'siri tahlil qilinadi. So'nggi statistik tadqiqotlar va empirik ma'lumotlar asosida, an'anaviy ma'ruza usuli bilan zamonaviy interfaol metodlarni uyg'unlashtirgan aralash ta'lim modeli eng yuqori natijalarni berishi ko'rsatilgan. O'zbekistonda "Respublika ixtisoslashtirilgan ona va bola salomatligi ilmiy-amaliy tibbiyot markazi" kabi yuqori texnologiyali markazlarning ta'lim jarayoniga integratsiyasining ahamiyati ta'kidlangan.*

Kalit so'zlar: *Problem-based learning (PBL), akusherlik ta'limi, ginekologiya ta'limi, o'quv metodlari samaradorligi, klinik simulyatsiya, interfaol ta'lim, aralash ta'lim, klinik ko'nikmalar, ta'lim texnologiyalari, Respublika ixtisoslashtirilgan ona va bola salomatligi ilmiy-amaliy tibbiyot markazi (RIO va BSIATM).*

KIRISH

Akusherlik va ginekologiya – inson hayoti va salomatligiga bevosita ta'sir etuvchi, yuqori mas'uliyatni talab qiladigan, nazariya bilan amaliyotni uzviy bog'laydigan klinik tibbiyot sohalaridir.

Bugungi kunning rivojlangan tibbiy texnologiyalari va jamiyatning ortib borayotgan talablari shifokorlarni tayyorlash sifatiga yangicha talablar qo'yimoqda.

Shu sababli, soha mutaxassislarini tayyorlashda nafaqat fundamental bilimlar, balki tezkor va to'g'ri qaror qabul qilish, murakkab klinik vaziyatlarni boshqarish kabi yuqori amaliy ko'nikmalarni shakllantirish ustuvor ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekistonda ushbu sohaning rivoji va kadrlar tayyorlash "Respublika ixtisoslashtirilgan ona va bola salomatligi ilmiy-amaliy tibbiyot markazi" (RIO va BSIATM) kabi yirik ilmiy, davolash va ta'lim markazlari faoliyati bilan chambarchas bog'liq.

Markaz nafaqat aholiga yuqori texnologik yordam ko'rsatish, balki fundamental, amaliy va innovatsion ilmiy tadqiqotlar olib borish, shu bilan birga, soha bo'yicha malakali tibbiy kadrlarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish vazifasini ham bajaradi.

Shunday qilib, mamlakatimizda akusher-ginekolog mutaxassislarini tayyorlash samaradorligi bevosita milliy salomatlik tizimining sifati va yangi avlod tibbiyot xodimlarining tayyorgarlik darajasi bilan bog'liqdir.

Ushbu maqolaning maqsadi – zamonaviy ta'lim metodlarining akusherlik va ginekologiya fanini o'zlashtirish darajasi va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga ta'sirini o'rganish, ularning samaradorligini an'anaviy usullar bilan solishtirish, shuningdek, O'zbekiston ta'lim muassasalari uchun amaliy takliflar ishlab chiqishdir.

Adabiyotlar sharhi va metodologiya

Tadqiqotning metodologik asosini taqqoslash va tahlil qilish usullari tashkil etadi. An'anaviy o'qitish usullari (ma'ruza, seminarlar) bilan zamonaviy interfaol metodlar (vaziyatli simulyatsiyalar, onlayn platformalar, PBL, klinik atrof-muhitda o'qitish) qiyosiy tahlil qilindi. Tahlil jarayonida so'nggi besh yil ichida o'tkazilgan xalqaro va mintaqaviy statistik tadqiqotlarning ma'lumotlari, shuningdek, O'zbekistondagi yetakchi ta'lim muassasalarining dasturlari asos qilib olindi.

RIO va BSIATM misolida ko'rish mumkinki, O'zbekistonda akusherlik-ginekologiya ta'limi uzluksizlik va komplekslik tamoyiliga asoslanadi. Markaz nafaqat Toshkentda, balki respublika bo'ylab 14 ta filiali orqali amaliy ta'lim bazasi sifatida xizmat qiladi. Ta'lim jarayoni amaliyotga yo'naltirilgan bo'lib, talabalar zamonaviy diagnostika va davolash uskunolari, shu jumladan yuqori texnologiyali simulyatsion qurilmalar bilan ishlash imkoniyatiga ega.

Biroq, bu imkoniyatlardan o'quv jarayonida qanchalik samarali foydalanilayotgani va turli metodlarning o'quvchi bilim darajasiga aniq ta'siri haqida tizimli tadqiqotlar hali ham yetarli emas.

An'anaviy va zamonaviy o'quv metodlarining tahlili.

An'anaviy metodlar: kuchli va zaif tomonlari

An'anaviy ma'ruza va darsliklar orqali o'qitish usuli keng nazariy bilim asosini yaratishda, tushunchalarni tizimli shakllantirishda o'z samarasini isbotlagan. Biroq, bu metod asosan o'qituvchi markaziy, talaba esa passiv tinglovchi pozitsiyasida bo'lishiga olib keladi. Nazariya amaliyotdan uzoklashishi, klinik fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda cheklovchi bo'lishi mumkin. O'zbekiston ta'lim amaliyotida ham bu metod asosiy o'rin tutadi.

Samarali deb topilgan zamonaviy metodlar (so'nggi statistik tadqiqotlar asosida)

- Klinik simulyatsiya va vaziyatli o'yinlar (Simulation-Based Training): Eng yuqori samaradorlik ko'rsatkichlaridan birini beradi. Xalqaro tadqiqotlarga ko'ra, yuqori sifatli simulyatorlarda muntazam mashg'ulot olgan talabalar, real klinik amaliyotda manipulyatsiyalarni bajarishda 40% kam xato qiladi va 30% tezroq harakat qiladi. Simulyatsiya xavfsiz xato qilish imkoniyati yaratadi, bu akusherlik kabi yuqori riskli sohada juda muhimdir. RIO va BSIATMda mavjud yuqori texnologiyali jihozlar aynan shu metodni qo'llash uchun keng imkoniyat ochadi.

- Muammoli ta'lim (Problem-Based Learning - PBL): Talabalarga real klinik holatlar taqdim etilib, ularning mustaqil tahlil qilish, diagnostika qilish va davolash

rejasini tuzish qobiliyati oshadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, PBL dan foydalanilgan guruhlarda talabalarning fundamental bilimlarni amaliy vaziyatga qo'llash ko'nikmasi 35% ga yuqori bo'lgan.

- Aralash ta'lim (Blended Learning): Nazariy bilimlarni onlayn platformalar (masalan, masofaviy kurslar, interaktiv modullar) orqali o'zlashtirish, amaliy va klinik mashg'ulotlarni esa shaxsan o'tkazish. Bu metod talabalarning o'qish jadvalini moslashtirish imkoniyatini beradi va o'qituvchi bilan muloqot vaqtini samaraliroq tashkil qiladi. COVID-19 pandemiyasidan keyin bu usulning ahamiyati keskin oshdi.

- Klinik amaliyot (ta'lim bazasida): Hech qanday simulyatsiya real klinik tajribani to'liq almashtira olmaydi. O'zbekistonda bu sohada Toshkent tibbiyot pediatriya instituti uchun o'quv bazasi sifatida xizmat qiluvchi institut va RIO va BSIATMning keng klinik tarmog'i muhim ahamiyatga ega. Biroq, statistikaga ko'ra, tizimli rahbarlik va teskari aloqa qilinmaydigan amaliyot samarasiz bo'lishi mumkin.

Samaradorlikni qiyosiy tahlili (mobil qurilmalar uchun optimal formatda)

- Metod nomi: An'anaviy ma'ruza
- Asosiy afzalligi: Nazariy asoslarni tizimli uzatish.
- Asosiy kamchiligi: Passivlik, amaliyot bilan bog'liqlik past.
- Talaba faolligi: Past.
- Klinik ko'nikmani shakllantirish: Cheklangan.
- Metod nomi: Klinik simulyatsiya
- Asosiy afzalligi: Xavfsiz muhitda yuqori samaradorlikdagi mashq.
- Asosiy kamchiligi: Yuqori xarajat, murakkab logistika.
- Talaba faolligi: Juda yuqori.
- Klinik ko'nikmani shakllantirish: Juda yuqori.
- Metod nomi: Muammoli ta'lim (PBL)
- Asosiy afzalligi: Klinik fikrlash va hal qilish qobiliyatini rivojlantirish.
- Asosiy kamchiligi: Ko'p vaqt talab qiladi, nazariy tayyorgarlikni talab qiladi.
- Talaba faolligi: Yuqori.
- Klinik ko'nikmani shakllantirish: Yuqori.
- Metod nomi: Aralash ta'lim
- Asosiy afzalligi: Moslashuvchanlik, resurslardan samarali foydalanish.
- Asosiy kamchiligi: Sifatli raqamli kontentni yaratish zarurati.
- Talaba faolligi: O'rta yuqori.
- Klinik ko'nikmani shakllantirish: Boshqa amaliy metodlar bilan uyg'unlashganda yuqori.

O'zbekiston sharoitida metodlarni joriy etishning o'ziga xos xususiyatlari va takliflar.

O'zbekiston amaliyotida yangi metodlarni joriy etishda quyidagi omillarni hisobga olish kerak:

1. Mavjud infratuzilma: RIO va BSIATM kabi markazlarda zamonaviy uskunalar mavjud . Samaradorlikni oshirish uchun bu uskunalarining ta'lim jarayoniga to'liq

integratsiyasi va ular bilan ishlash bo'yicha o'qituvchilarni qayta tayyorlash dasturlarini joriy etish lozim.

2. Kadrlar tayyorgarligi: O'qituvchilarning aksariyati an'anaviy metodlarga o'rgangan. Zamonaviy interfaol metodlarni qo'llash bo'yicha ularning malakasini oshirish (masalan, klinik simulyatorlarni boshqarish, PBL sessiyalarini moderatorlik qilish) muhim vazifadir.

3. Davlat siyosati: 2007-yildagi PF-3923-sonli Farmon va uning asosida qabul qilingan qarorlar sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish, shu jumladan, yuqori texnologiyali yordam va ilmiy-amaliy faoliyatni rivojlantirishni nazarda tutadi. Bu ta'limda innovatsion yondashuvlarni qo'llash uchun qonuniy asos yaratadi.

4. Mintaqaviy ehtiyojlar: Respublika bo'ylab filiallar tarmog'i masofaviy hududlardagi talabalar va amaliyotchi shifokorlar uchun aralash va onlayn ta'lim dasturlarini ishlab chiqish imkoniyatini beradi.

Amaliy takliflar:

- "Aralash ta'lim" modelini joriy etish: Nazariy qismning ma'lum foizi sifatli videodarslar, interaktiv testlar orqali onlayn platformaga o'tkazilsin. Dars vaqtida esa vaqt PBL, klinik holatlar muhokamasi va qisqa simulyatsion mashg'ulotlarga ajratilsin.

- Markazlashtirilgan simulyatsion markazlar yaratish: RIO va BSIATM tajribasidan foydalanib, viloyatlardagi yirik ta'lim kasalxonalarida turli darajadagi simulyatorlar (oddiy fantomlardan yuqori darajadagi virtual reallik qurilmalarigacha) to'plangan markazlar tashkil etilishi lozim.

- Standartlashtirilgan o'quv holatlari (OSCE) ni keng joriy etish: Akusherlik-ginekologiya bo'yicha amaliy ko'nikmalarni baholashning obyektiv mezonlari va stansiyalari ishlab chiqilishi kerak.

- O'qituvchilarni qayta tayyorlash dasturlari: Tibbiyot universitetlari bilan hamkorlikda zamonaviy pedagogik texnologiyalar kurslari tashkil etilishi mumkin.

Xulosa

Akusherlik va ginekologiya ta'limida hech qanday yagona "eng yaxshi" metod mavjud emas. So'nggi statistik tadqiqotlar va xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, eng yuqori samaradorlik turli metodlarning kuchli tomonlarini uyg'unlashtirgan gibrid yoki aralash yondashuvlar bilan erishiladi.

An'anaviy ma'ruza nazariy poydevor yaratishda, PBL va klinik holatlar klinik fikrlashni oshirishda, yuqori texnologiyali simulyatsiya esa amaliy manipulyatsiya mahoratini xavfsiz muhitda takomillashtirishda, real klinik amaliyot esa yakuniy kompetensiyalarni shakllantirishda o'z o'rniga ega.

O'zbekiston ushbu yo'nalishda jadal rivojlanayotgan mamlakat sifatida, RIO va BSIATM kabi ilmiy-amaliy markazlar va yirik institutlar bazasida innovatsion ta'lim metodlarini joriy etish uchun sezilarli imkoniyatga ega.

Asosiy e'tibor infratuzilmani rivojlantirish (simulyatorlar, platformalar), o'qituvchi salohiyatini oshirish va nazariya bilan amaliyot o'rtasidagi tirnoqni mustahkamlashga qaratilishi kerak.

O'quvchi uchun tushunarli, sodda va ravon o'tilgan amaliy va nazariy dars mavzuni o'zlashtirishda muhim ahamiyatga ega.

Futuristik yondashuv – bu virtual reallik, kengaytirilgan reallik va sun'iy intellekt asosida shaxsiylashtirilgan ta'lim yo'llarini yaratishdir, bu esa har bir talabaning o'ziga xos ehtiyojlari va o'zlashtirish sur'atiga mos keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. «Respublika ixtisoslashtirilgan ona va bola salomatligi ilmiy-amaliy tibbiyot markazi» DM rasmiy veb-sayti. – URL: <https://uzaig.uz/> (kirish sanasi: 18.01.2026).
2. O'zbekiston akusherlik va ginekologiya ilmiy tadqiqot instituti. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi ma'lumotlari. – URL: <https://uz.wikipedia.org/> (kirish sanasi: 18.01.2026).
3. Med24.uz portalidagi “Akusherlik va ginekologiya ilmiy-tadqiqot instituti” klinikasi haqidagi ma'lumot. – URL: <https://med24.uz/> (kirish sanasi: 18.01.2026).
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Respublika ixtisoslashtirilgan ilmiy-amaliy tibbiyot markazlari to'g'risida” gi qarori (2022-yil 4-aprel, 153-son). – Lex.uz qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – URL: <https://lex.uz/> (kirish sanasi: 18.01.2026).
5. “Akusherlik va ginekologiya” kursi dasturi haqida ma'lumot. – Bsmi.uz veb-sayti. – URL: <https://bsmi.uz/> (kirish sanasi: 18.01.2026).
6. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Respublika ixtisoslashtirilgan akusherlik va ginekologiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazi to'g'risidagi Nizom” ni tasdiqlash haqidagi qarori (2009-yil 21-may, 145-son, yangilangan nashri). – Lex.uz qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – URL: <https://www.lex.uz/> (kirish sanasi: 18.01.2026).
7. Cook, D. A., et al. (2021). Comparative effectiveness of instructional design features in simulation-based education: Systematic review and meta-analysis. Medical Teacher.
8. Thistlethwaite, J. E., et al. (2022). The effectiveness of case-based learning in health professional education: A BEME systematic review. Medical Teacher.
9. Kavadella, A., et al. (2023). Dental and medical students' perceptions of hybrid learning and its impact on educational outcomes: A multi-institutional study. European Journal of Dental Education.